Instytut Pamięci Narodowej

https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/biezaca-dzialalnosc-biu/73108,Odsloniecie-tablicy-upamietniajacej-organizacje-antykomunistyczna-Wolny-Orzel-Po.html
25.04.2024, 06:36

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej organizację antykomunistyczną „Wolny Orzeł Polski” – Goniądz (woj. podlaskie), 18 czerwca 2019

18 czerwca 2019 w budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Goniądzu (ul. 3 Maja 18) została odsłonięta tablica upamiętniająca nielegalną organizację antykomunistyczną „Wolny Orzeł Polski”.

Uroczystość rozpoczęła się mszą świętą odprawioną w intencji członków organizacji, ich rodzin i goniądzkiej młodzieży. Po nabożeństwie zgromadzeni przemaszerowali do szkoły. Tablicę odsłonił dr Tadeusz Waśniewski, który za działalność w organizacji „Wolny Orzeł Polski” skazany został przez komunistyczny sąd na karę czterech lat więzienia. Kwiaty pod tablicą złożyli: przewodniczący Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” Józef Mozolewski oraz delegacja Instytutu Pamięci Narodowej. Skierowany przez prezesa IPN dr. Jarosława Szarka list do uczestników uroczystości odczytał naczelnik OBUWiM dr Jarosław Schabieński. Następnie członkowie organizacji i przedstawiciele ich rodzin otrzymali kwiaty od społeczności szkolnej. Uroczystość zakończyła się występem artystycznym młodzieży ze szkoły, Domu Kultury i Szkoły Muzycznej.

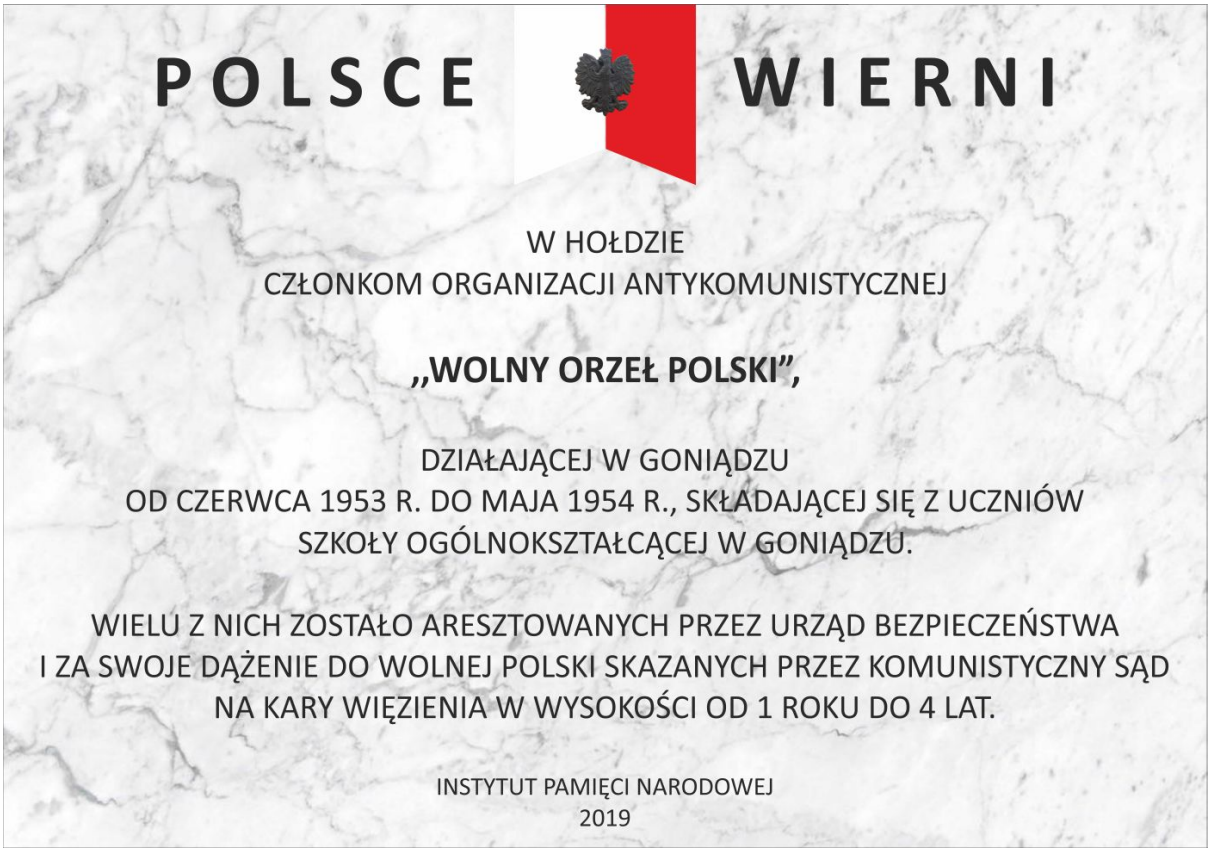

Organizacja „Wolny Orzeł Polski” działała od czerwca 1953 do maja 1954 r. Powstała z inicjatywy Kazimierza Karłowskiego, Liberta Potockiego, Edmunda Skubicha, Zdzisława Szwarca, Eugeniusza Śliwińskiego. Stawiała sobie za główny cel działalność propagandową o wydźwięku antykomunistycznym, polegającą na opracowywaniu i rozpowszechnianiu ulotek antypaństwowych, antysocjalistycznych i godzących w tzw. przyjaźń polsko-radziecką. Jej działalność poprzedziła organizacja „Wiara”, istniejąca wcześniej w Goniądzu (od 25 lutego 1950 do 3 marca 1950 roku). Wojskowy Sąd Rejonowy w Białymstoku wyrokiem z 20 sierpnia 1954 r. skazał uczestników organizacji „Wolny Orzeł Polski”, m.in. ucznia Tadeusza Waśniewskiego na 4 lata więzienia. Był to najwyższy (obok skazania Zdzisława Szwarca „Wichury”) wyrok. Pozostali członkowie grupy otrzymali karę od 1 do 3 lat więzienia.

***

W latach 1944/1945–1956 istniało ok. 1000 podziemnych związków młodzieżowych skupiających blisko 11 tys. działaczy przeciwstawiających się nowemu zniewoleniu. Z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych" w 11 miastach w Polsce Instytut Pamięci Narodowej odsłonił tablice upamiętniające zapomnianych członków młodzieżowego podziemia antykomunistycznego. 27 lutego 2019 prezes IPN dr Jarosław Szarek odsłonił pierwszą tablicę – w hołdzie członkom młodzieżowej organizacji antykomunistycznej „Orlęta". Uroczystość odbyła się w I Liceum Ogólnokształcącym im. Jarosława Dąbrowskiego w Tomaszowie Mazowieckim. Przy tej okazji została także otwarta wystawa „Zapomniane Ogniwo. Konspiracyjne organizacje młodzieżowe na ziemiach polskich w latach 1944/45–1956".

Kolejna tablica została odsłonięta 1 marca w Warszawie. Upamiętnia ona członków podziemnej Organizacja ZHP „Orlęta" działającej w latach 1950-1952, której trzon stanowili uczniowie Liceum Ogólnokształcącego mieszczącego się w budynku dzisiejszego XIII Liceum Ogólnokształcącego im. płk. Leopolda Lisa-Kuli. W uroczystości wziął udział prezes IPN dr Jarosław Szarek.

Uroczystości to element większego projektu IPN, który ma na celu przypomnieć powojenną działalność członków młodzieżowego podziemia – tytułowego zapomnianego ogniwa w walce o niepodległość Polski z komunizmem. Jedenaście tablic zostało umieszczonych na budynkach (lub wewnątrz) działających obecnie szkół, których uczniowie w latach stalinowskich tworzyli młodzieżowe organizacje antykomunistyczne.

> *Należy przywrócić pamięć i opowiedzieć – zwłaszcza młodym ludziom – o konspiracyjnych organizacjach istniejących w latach 1944/1945–1956. Tworzyli je bowiem ich rówieśnicy, zwykłe niezwykłe osoby, które w okresie stalinowskim zdecydowały się podjąć nierówną walkę z systemem totalitarnym, kontynuując w ten sposób moralne dziedzictwo oporu. Wspomniane związki stanowiły nie tylko integralną część II konspiracji niepodległościowej, lecz także etap pośredni między podziemiem okresu okupacji niemieckiej, powojennym i opozycją polityczną końca PRL. W każdym bowiem czasie – zwłaszcza w momentach zagrożenia ważnych wartości – pojawiali się ludzie gotowi do podjęcia sprzeciwu i zatrzymania tych zmian bez względu na realne możliwości.*
>
> dr hab. Jacek Wołoszyn (Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Lublinie): „Zapomniane ogniwo. Konspiracja młodzieżowa na ziemiach polskich 1944–56"

BIAŁYSTOK

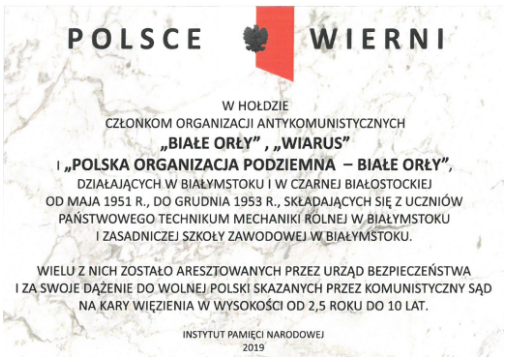

- **1 marca 2019** – odsłonięcie tablicy w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych (ul. Antoniuk Fabryczny 1) w hołdzie członkom organizacji antykomunistycznych „Białe Orły”, „Wiarus” i „Polska Organizacja Podziemna – Białe Orły”, działających w Białymstoku i w Czarnej Białostockiej od maja 1951 r., do grudnia 1953 r., składających się z uczniów Państwowego Technikum Mechaniki Rolnej w Białymstoku i Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Białymstoku. Wielu z nich zostało aresztowanych przez Urząd

Bezpieczeństwa i za swoje dążenie do wolnej Polski skazanych przez komunistyczny sąd na kary więzienia w wysokości od 2,5 roku do 10 lat.

JELENIA GÓRA (Oddział IPN we Wrocławiu)

- 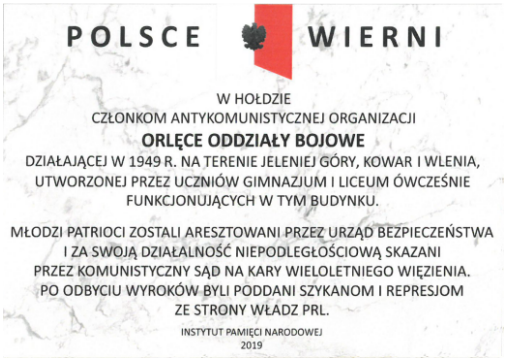

27 lutego 2019 – odsłonięcie tablicy w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 1, Liceum Ogólnokształcącym nr 1 im. Stefana Żeromskiego (ul. Kochanowskiego 18) w hołdzie antykomunistycznej organizacji „Orlęce Oddziały Bojowe" działającej w 1949 r. na terenie Jeleniej Góry, Kowar i Wlenia, utworzonej przez uczniów gimnazjum i liceum ówcześnie funkcjonujących w tym budynku. Młodzi patrioci zostali aresztowani przez Urząd Bezpieczeństwa i za swoją działalność niepodległościową skazani przez komunistyczny sąd na kary wieloletniego więzienia. Po odbyciu wyroków byli poddani szykanom i represjom ze strony władz PRL.

MIELEC (Oddział IPN w Rzeszowie)

- 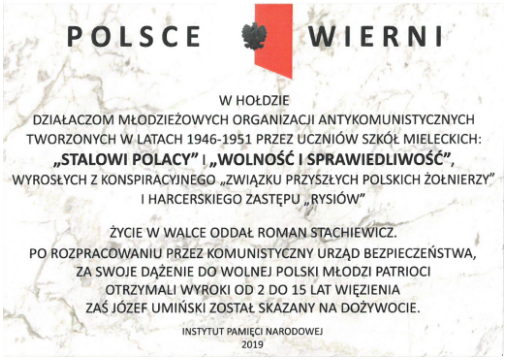

1 marca 2019 –odsłonięcie tablicy w I Liceum Ogólnokształcącym im. Stanisława Konarskiego (ul. Jędrusiów 1) w hołdzie działaczom młodzieżowych organizacji antykomunistycznych tworzonych w latach 1946–1951 przez uczniów szkół mieleckiech: „Stalowi Polacy" i „Wolność i Sprawiedliwość", wyrosłych z konspiracyjnego „Związku Przyszłych Polskich

Żołnierzy” i harcerskiego zastępu „Rysiów”. Życie w walce oddał Roman Stachiewicz. Po rozpracowaniu przez komunistyczny Urząd Bezpieczeństwa, za swoje dążenie do wolnej Polski młodzi patrioci otrzymali wyroki od 2 do 15 lat więzienia, zaś Józef Umiński został skazany na dożywocie.

MYSŁOWICE (Oddział IPN w Katowicach)

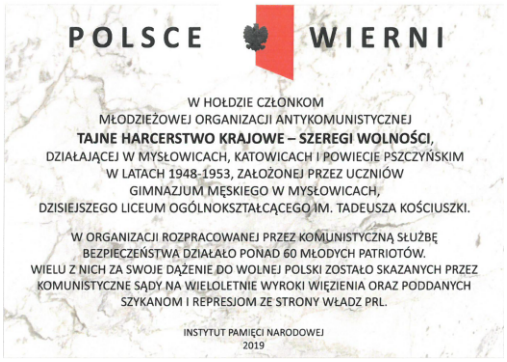

- **28 lutego 2019** – odsłonięcie tablicy w I Liceum Ogólnokształcącym im. T. Kościuszki (ul. A. Mickiewicza 6-8) w hołdzie członkom Młodzieżowej Organizacji Antykomunistycznej „Tajne Harcerstwo Krajowe – Szeregi Wolności”, działającej w Mysłowicach, Katowicach i powiecie pszczyńskim w latach 1948–1953, założonej przez uczniów Gimnazjum Męskiego w Mysłowicach, dzisiejszego Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kościuszki. W organizacji rozpracowanej przez komunistyczną Służbę Bezpieczeństwa działało ponad 60 młodych patriotów. Wielu z nich za swoje dążenie do wolnej Polski zostało skazanych przez komunistyczne sądy na wieloletnie wyroki więzienia oraz poddanych szykanom i represjom ze strony władz PRL.

PACZKÓW (Oddział IPN we Wrocławiu)

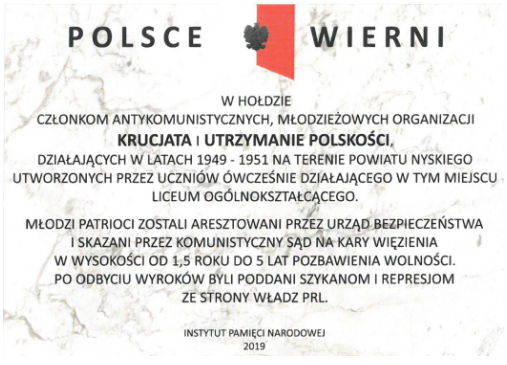

- **27 lutego 2019** – odsłonięcie tablicy w Zespole Szkół w Paczkowie (ul. Kołłątaja 9) w hołdzie członkom

antykomunistycznych, młodzieżowych organizacji „Krucjata” i „Utrzymanie Polskości”, działających w latach 1949–1951 na terenie powiatu nyskiego utworzonych przez uczniów ówcześnie działającego w tym miejscu Liceum Ogólnokształcącego. Młodzi patrioci zostali aresztowani przez Urząd Bezpieczeństwa i skazani przez komunistyczny sąd na kary więzienia w wysokości od 1,5 roku do 5 lat pozbawienia wolności. Po odbyciu wyroków byli poddani szykanom i represjom ze strony władz PRL.

TOMASZÓW MAZOWIECKI (Oddział IPN w Łodzi)

- 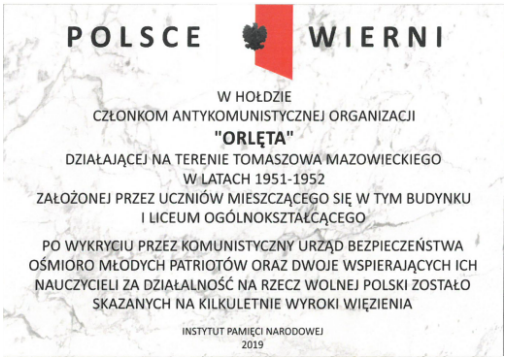

27 lutego 2019 – odsłonięcie tablicy w budynku I Liceum Ogólnokształcącego im. J. Dąbrowskiego (ul. Mościckiego 22) w hołdzie członkom antykomunistycznej organizacji „Orlęta”, działającej na terenie Tomaszowa Mazowieckiego w latach 1951–1952, założonej przez uczniów mieszczącego się w tym budynku I Liceum Ogólnokształcącego. Po wykryciu przez komunistyczny Urząd Bezpieczeństwa ośmioro młodych patriotów oraz dwoje wspierających ich nauczycieli za działalność na rzecz wolnej Polski zostało skazanych na kilkuletnie wyroki więzienia.

SKAŁA (Oddział IPN w Krakowie)

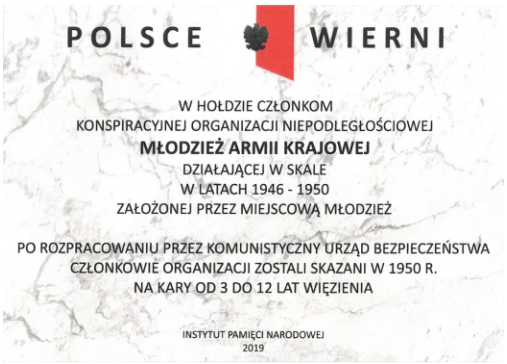

- **8 marca 2019** – odsłonięcie tablicy w Zespole Szkół i Placówek Oświatowych im. Władysława Łokietka (ul. ks. Stanisława Połetka 30) w hołdzie członkom konspiracyjnej organizacji niepodległościowej „Młodzież Armii Krajowej” działającej w Skale w latach 1946–1950 założonej przez miejscową młodzież po rozpracowaniu przez komunistyczny Urząd Bezpieczeństwa członkowie organizacji zostali skazani w 1950 r. na kary od 3 do 12 lat więzienia.

STAROGARD GDAŃSKI (Oddział IPN w Gdańsku)

- **1 marca 2019** – odsłonięcie tablicy w budynku dzisiejszego I Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej – Curie (ul. Gen. J. Hallera 34), gdzie w latach 1951-1952 działała Młodzieżowa Antykomunistyczna Organizacja Jord-Just, założona przez Teresę Block (1935–1992), w hołdzie 17 młodym patriotom skazanym przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Gdańsku na kary od 1,5 do 9 lat więzienia za swoje dążenie do wolnej Polski.

WARSZAWA

- **1 marca 2019** – odsłonięcie tablicy w XIII Liceum Ogólnokształcącym im. płk. Leopolda Lisa-Kuli (ul. Oszmiańska 23/25) w hołdzie członkom antykomunistycznej organizacji Zastęp „Rysie" – Zastęp „Orły" – Podziemna Organizacja ZHP „Orlęta", działającej w latach 1950-1952, której trzon stanowili uczniowie Liceum Ogólnokształcącego mieszczącego się w budynku dzisiejszego XIII Liceum Ogólnokształcącego z oddziałami dwujęzycznymi im. płk. Leopolda Lisa-Kuli. W latach 1952–1953 Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie skazał młodych patriotów za ich dążenie do wolnej Polski na kary więzienia w wysokości od 2 do 10 lat.

WSCHOWA (Oddział IPN w Poznaniu)

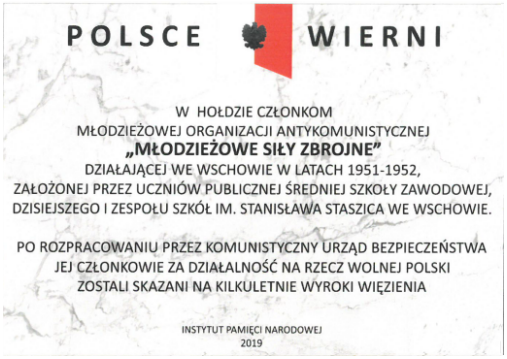

- **27 lutego 2019** – odsłonięcie tablicy w I Zespole Szkół im. Stanisława Staszica (ul. Kościuszki 11) w hołdzie członkom młodzieżowej organizacji antykomunistycznej „Młodzieżowe Siły Zbrojne", działającej we Wschowie w latach 1951–1952, założonej przez uczniów Publicznej Średniej Szkoły Zawodowej, dzisiejszego I Zespołu Szkół im. Stanisława Staszica. Po rozpracowaniu przez komunistyczny Urząd Bezpieczeństwa jej członkowie za działalność na rzecz wolnej Polski zostali skazani na kilkuletnie wyroki więzienia.

ZWIERZYNIEC (Oddział IPN w Lublinie)

- 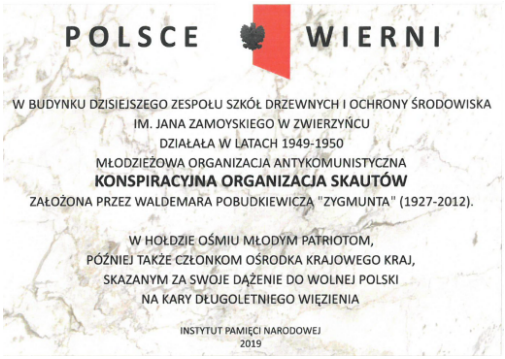

4 marca 2019 – odsłonięcie tablicy w budynku dzisiejszego Zespołu Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska im. Jana Zamoyskiego, gdzie działała w latach 1949–1950 Młodzieżowa Organizacja Antykomunistyczna Konspiracyjna „Organizacja Skautów” założona przez Waldemara Pobudkiewicza „Zygmunta” (1927–2012) w hołdzie ośmiu młodym patriotom, później także członkom ośrodka krajowego Kraj, skazanym za swoje dążenie do wolnej Polski na kary długoletniego więzienia.

Instytut Pamięci Narodowej wydobywa z niepamięci historię młodzieżowej konspiracji antykomunistycznej.
Z okazji Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” w 2019 r. **wystawa „Zapomniane ogniwo…” była prezentowana w wielu miastach w Polsce**.

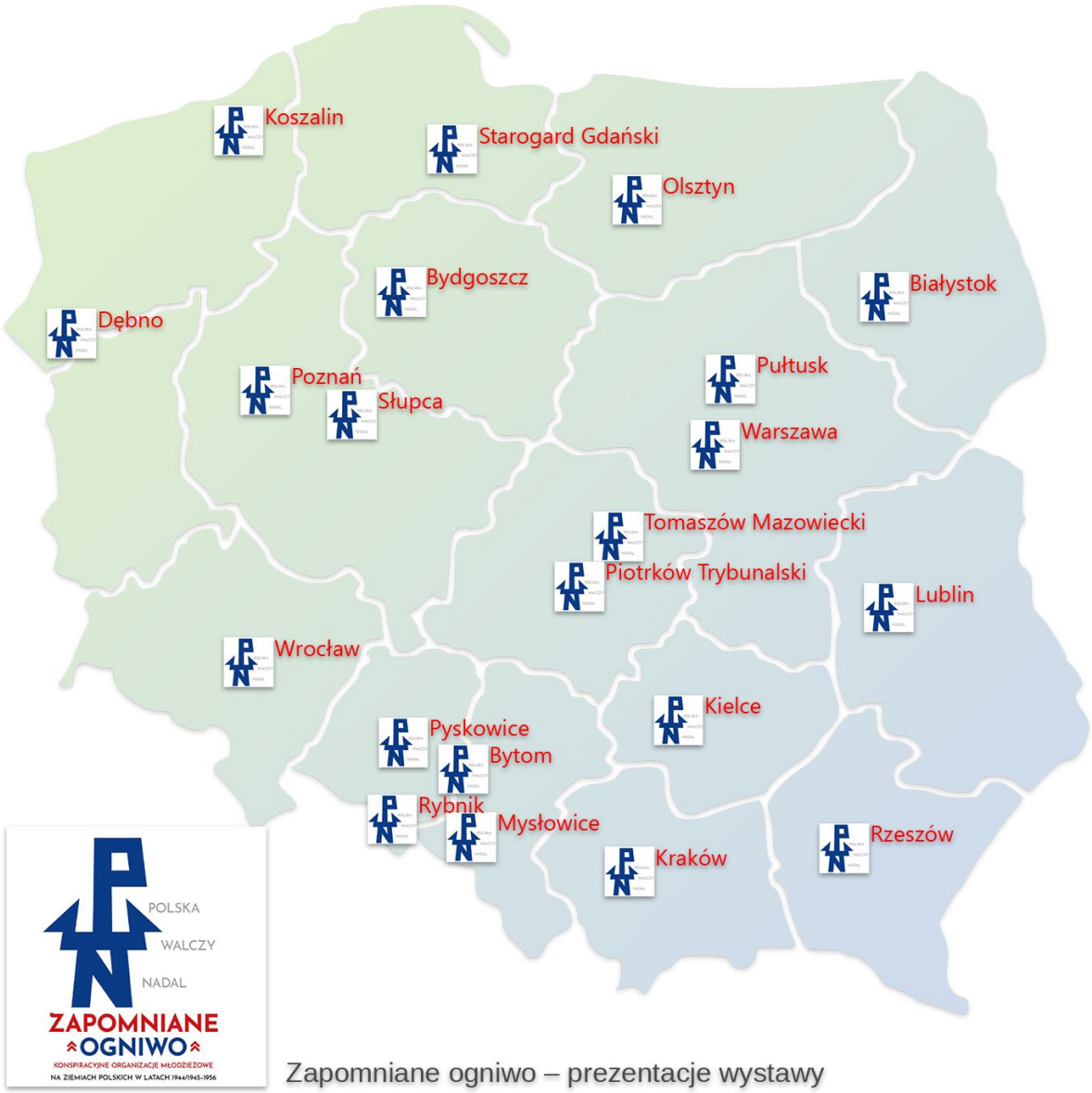

Zapomniane ogniwo – prezentacje wystawy

PLIKI DO POBRANIA

Jacek Wołoszyn, Zapomniane ogniwo. Konspiracja młodzieżowa na ziemiach polskich 1944–56 (pdf, 12.41 MB) 17.06.2019 11:46